

Inhoudelijk verslag KRW symposium 27-06-2019

Dit inhoudelijke verslag geeft een samenvatting van de resultaten uit de zeven workshops, gegeven op het KRW symposium 27 juni 2019 te Huis ter Heide. De workshops en diens begeleiders waren:

1. **Disproportionele kosten** (René Nij Bijvank, waterschap Vechtstromen);
2. **Significante schade** (Lennart Turlings, Witteveen en Bos)
3. **Maatregelen van derden** (Josee Huesmann, Provincie Utrecht & Gerard ter Heerdt, waterschap Amstel Gooi en Vecht)
4. **Belasting uit het buitenland** (Maurice Franssen, waterschap Limburg & Marcel Tonkes, provincie Overijssel)
5. **Historische belasting** (Martin de Haan, Royal HaskoningDHV)
6. **Gebiedsproces: uitwisselen van visies en ervaringen** (Tessa van der Wijngaart, W+B/STOWA)
7. **Nutriënten** (Wim Twisk, HHSK & Harry Bouwhuis, Zuiderzeeland)

In dit document worden per workshop kort de resultaten weergegeven. Momenteel (juli 2019) wordt tevens, als resultaat van het symposium, door het ministerie van IenW, de Unie van Waterschappen en het Interprovinciaal Overleg gewerkt aan een notitie met aanbevelingen inzake omgang KRW aan de brede tafel onder de Delta-aanpak waterkwaliteit (september).

Een **artikel** over het symposium is te lezen op: <https://www.h2owaternetwerk.nl/h2o-actueel/dialogue-tussen-expert-en-bestuurder-cruciaal-bij-halen-krw-doelen>

Het **filmpje** waar de dag mee opende is te vinden op: <https://youtu.be/RnP6STFiRAC>

Verschillende **presentaties** zijn te vinden op: <https://www.stowa.nl/agenda/symposium-krw-doelen-2027-dilemmas-en-oplossingsrichtingen>

Inhoud

Workshop 1: Disproportionele kosten.....	2
Workshop 2: Significante schade.....	4
Workshop 3: Maatregelen van derden.....	6
Workshop 4: Belasting uit het buitenland	8
Workshop 5: Historische belasting	11
Workshop 6: Gebiedsproces	13
Workshop 6: Nutrienten	15

Workshop 1: Disproportionele kosten

Door: René Nij Bijvank, Waterschap Vechtstromen

1. Dilemma's

- a. Disproportionaliteit speelt bestuurlijk/inhoudelijk vooral een rol wanneer de investeringen hoog zijn en het ecologische effect wel aanwezig maar niet zeer groot is. Het formele afwegingskader biedt echter weinig ruimte voor deze nuance
- b. Wat is disproportioneel? Is dat een relatieve stijging van de kosten/lasten of een absolute stijging van kosten/lasten?

2. Oplossingsrichtingen

- a. Maak als waterbeheerder in ieder geval inzichtelijk wat al geïnvesteerd is, wat tot 2027 geïnvesteerd wordt en wat evt. ná 2027 geïnvesteerd wordt bij een onderbouwing van disproportionaliteit.
- b. Kijk opnieuw en open naar effectiviteit van maatregelen. Durf ook andere keuzes te maken.
- c. Betrek het bestuur vroegtijdig in discussies over disproportionaliteit. Wees open.

3. Vragen

- a. 'Uiteindelijk is het een politiek afweging': welke politiek? Het AB van het waterschap, de provincie, het RBO, het Rijk of de EU? M.a.w. wanneer een AB een investering van €10 mln. disproportioneel vindt (en een ander waterschap niet), neemt de provincie, het Rijk en de EU daar dan genoeg mee?

4. Aanbevelingen

- a. Schets een perspectief van maatregelen die evt. ook na 2027 doorlopen.
- b. Geef duidelijke richtlijn of disproportionele maatregel wel of niet opgenomen moeten worden in de factsheets.
- c. Vanwege politieke dimensie: voer discussie over disproportionaliteit ook (goed voorbereid, bv aan de hand van casussen) aan de brede tafel. Het verslag van deze discussie kan ook de discussie op waterschaps- en provinciaal of RBO-niveau weer helpen en zorgen voor uniformiteit. Deelaspect in deze discussie: hoeveel mag de KRW kosten?

Afbeelding: Ingevulde poster 'disproportionele kosten' tijdens workshop

DISPROPORTIONELE KOSTEN

DILEMMA'S

- Investerings $\uparrow$ effectiviteit $\pm$
- $\textcircled{E}\textcircled{E}\textcircled{E} + \textcircled{E}\textcircled{E} \leftrightarrow \textcircled{E}\textcircled{E}\textcircled{E}\textcircled{E} + \textcircled{E}\textcircled{E}$



OPLOSSINGS

- $\textcircled{E}\textcircled{E}$ 2019 $\textcircled{E}\textcircled{E}$ 2027 $\textcircled{E}\textcircled{E}$ disp.
- Kijk eerlijk naar kosten effectiviteit
- Maak het bespreekbaar in het bestuur



VRAGEN & ANTW.

- GEP wel/niet $\downarrow$
- Samenhang van maatregelen
- 'politieke keuze': welke politiek?



AANBEVELINGEN

- Schets perspectief na 2027 van maatregelen
- Bespreek aan B.T. de dilemma's rond disp. kosten met 'vuist-regels'



- Hoeveel (tarief $\uparrow$) mag de KRW kosten



BREDE TAFEL

Workshop 2: Significante schade

Door: Lennart Turlings, Witteveen+Bos

1. Dilemma's

- a. Wat moet waterlichaam specifiek en wat moet generiek? Waterlichaam specifiek is belangrijk, maar het is lastig of onmogelijk om besluitvorming te laten plaatsvinden over elk individueel waterlichaam afzonderlijk.
- b. Wat moet op basis van inhoudelijke argumentatie en wanneer is het een politieke keuze?

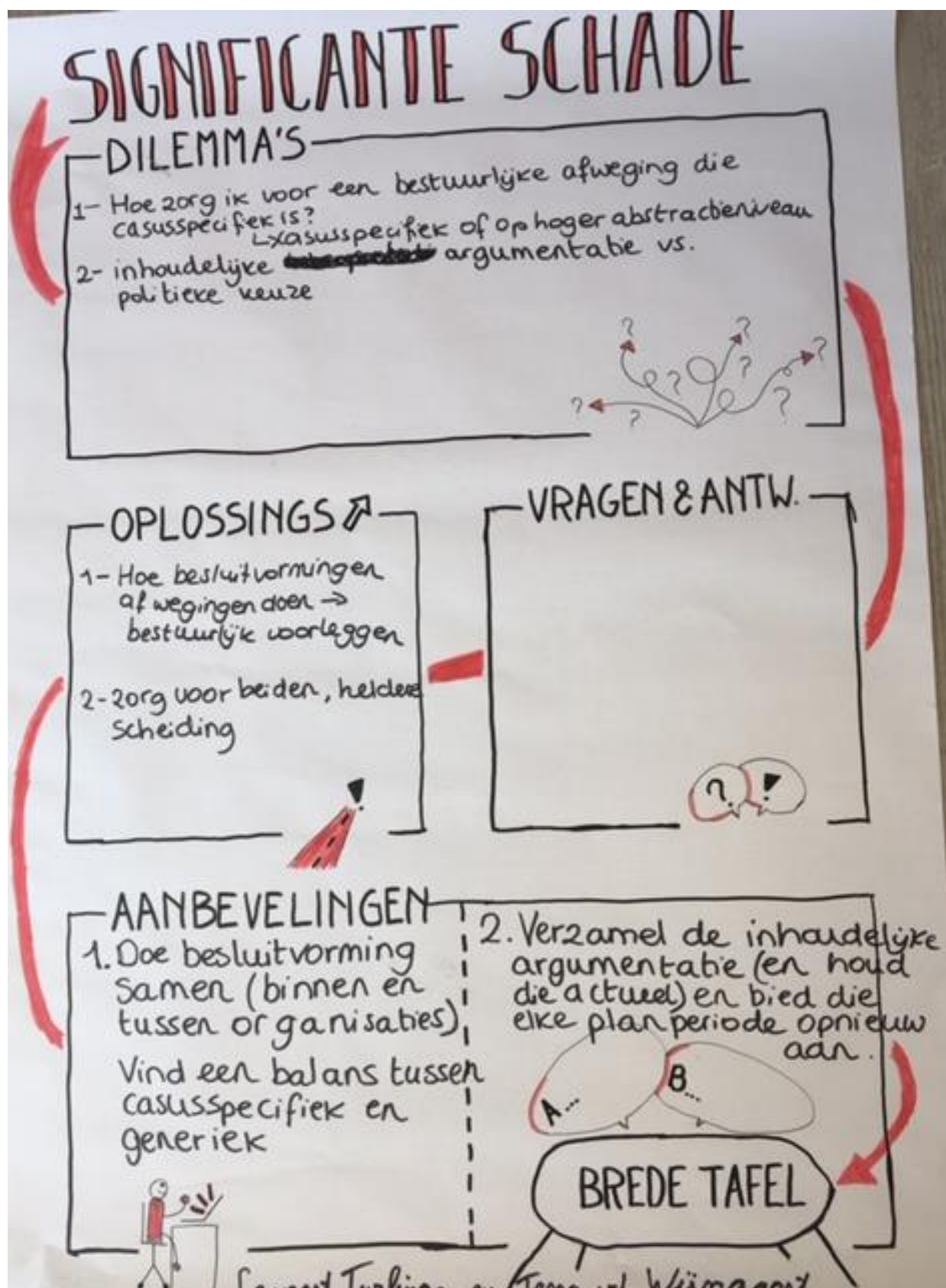
2. Oplossingen

- a. Werk zowel aan waterlichaam specifieke, sluitende redeneerlijnen (kan ik in een specifiek casus beredeneren of een bepaalde maatregel leidt tot significante schade aan een functie) als aan generieke redeneerlijnen (gelijke gevallen gelijk behandelen). Dus zowel bottom-up als top-down.
- b. Inhoudelijke argumentatie en inhoudelijke redeneerlijnen zijn nodig voor het kunnen maken van politieke keuzen. Zorg ervoor dat de inhoudelijke argumentatie op orde is en actueel. De politiek kan op basis van deze argumentatie een (nieuwe) keuze maken op het moment van besluitvorming. Ook bij gelijkblijvende inhoudelijke argumentatie kan de besluitvorming daarover anders zijn.

3. Aanbevelingen

- a. Vind een goede balans tussen het opbouwen van algemene redeneerlijnen en waterlichaam specifieke, sluitende redeneerlijnen. Algemene redeneerlijnen kunnen lastig worden als ze voor alle gevallen sluitend moeten worden gemaakt. Waterlichaam specifieke redeneerlijnen kunnen dan worden ingebracht / toegepast / ter inspiratie dienen.
- b. Doe besluitvorming samen (binnen het waterschap, tussen de waterschappen en met provincies).
- c. Verzamel en actualiseer de inhoudelijke argumentatie en bied die elke planperiode opnieuw aan.

Afbeelding: Ingeevulde poster 'significante schade' tijdens workshop



Workshop 3: Maatregelen van derden

Door: Josee Huesmann, provincie Utrecht en Gerard ter Heerdt, Amstel Gooi en Vecht.

1. Dilemma's

- a. "Derden" (boeren, gemeenten, burgers, landeigenaren, industrie, etc.) hebben vaak geen prioriteit bij waterkwaliteit maar wel bij andere aspecten
- b. Regelgeving staat innovatie in de weg
- c. Waar leggen we de verantwoordelijkheid als het maatregelen van derden inzake waterkwaliteit betreft?
- d. Moet een waterschap maatregelen van derden opschrijven in de plannen?

2. Oplossingen

- a. De opgave van derden moet duidelijk zijn. Leg daarbij de verantwoordelijkheid waar hij hoort, namelijk bij die specifieke 'derde'.
- b. Geef de opgave weer (in de plannen) en beloof hem te agenderen.
- c. Geef 'derden' niet de oplossing "hoe" iets moet worden gedaan (schrijf het niet voor, maar denk wel mee als er om gevraagd wordt). Laat derden zelf aangeven wat ze nodig hebben maar biedt dus wel handvaten.
- d. Zoek oplossingen in andere beleidsterreinen, koppeling met bodem, kringlooplandbouw, etc.

3. Aanbevelingen

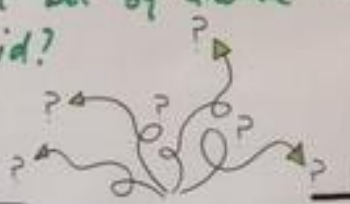
- a. Laat 'de derde' aan de tafel(s) vertellen wat het probleem is, en hoe het op te lossen is. Wat heeft hij nodig?
- b. Neem maatregelen van derden op in de plannen
- c. Oplossing is alleen te vinden in KRW-breder perspectief.

Afbeelding: Ingevulde poster 'maatregelen derden' tijdens workshop

MAATREGELLEN DERDEN

DILEMMA'S

- Opname deelden moeten worden opgeschreven! Afhankelijkheid
↳
- Regelgeving staat innovatie in de weg.
- deelden hebben (geen) prijs bij wk maar wel bij andere aspecten.
- Waar leggen we de verantwoordelijkheid?

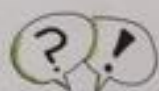


OPLOSSINGS

- opname deelden moet duidelijk zijn → bij de verantwoordelijkheid voor de toekomst!
- Geef de opname weer te betrekken hem te agenderen
- geef de deelden niet de oplossing over "hoe"
- oplossen via andere punten (bodem)
- laat deelden zelf oplossingen uit te vinden hebben. *handelen bieden!*

VRAGEN & ANTW.

Hoe krijgen we het vasteld dat "anderen" verantwoordelijkheid nemen!



AANBEVELINGEN

Laat de ~~aan~~ aan de tafel de stakeholders

Neem maatregelen deelden op in de plannen! → span we in de plannen!

oplossing is alleen te vinden in kw-brede perspectief.

vertellen wat het probleem is + oplossing (wat hebben we nodig)

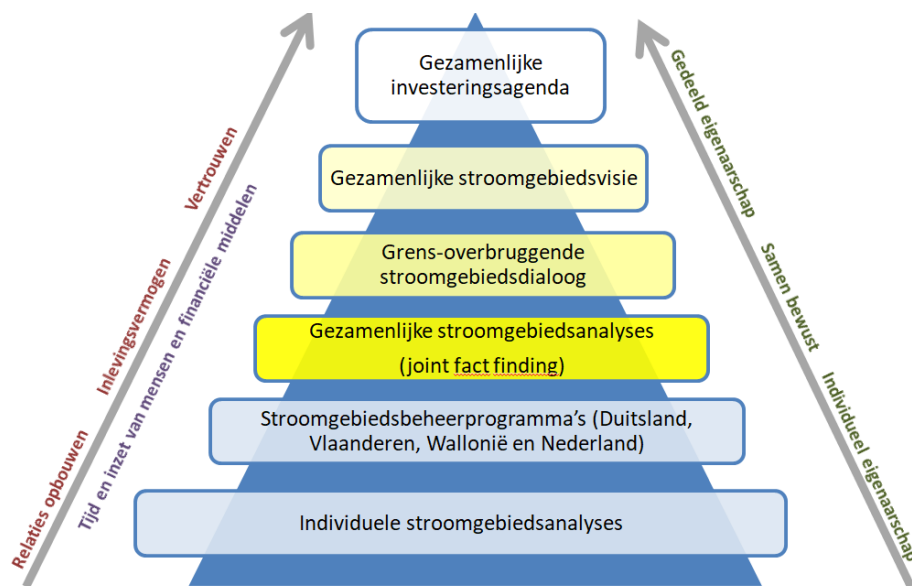



Workshop 4: Belasting uit het buitenland

Door: Marcel Tonkes, provincie Overijssel en Leo Santbergen, Brabantse Delta

1. Dilemma's:

- a. Voor de afstemming/samenwerking met de buurlanden over de KRW doelen zijn er twee hoofdsaken (zie ambitiepiramide zoals ontwikkeld door de werkgroep Buurlanden Maas):
- **Individueel eigenaarschap:** we gaan ervan uit dat elke lidstaat zijn KRW-verplichtingen nakomt en afwenteling van problemen naar buurlanden voorkomt. In dat geval hoef je in de Nederlandse doelaflading geen rekening te houden met de normen van de buurlanden. Lastig hierbij is dat sommige normen in de buurlanden verschillen van deze in Nederland.
 - **Gedeeld eigenaarschap:** vanuit de stroomgebiedbenadering werkt Nederland met zijn buurlanden aan gezamenlijke plannen om de KRW doelen te halen. In dat geval ontwikkel je de samenwerkingsagenda samen met de buurlanden. Dat maakt je afhankelijk van de prioriteiten en inzet van mensen en middelen van de buurlanden. Hoe vind je de best geschikte danspartners? En hoe verleid je die tot samenwerking? Voor Duitsland wordt de structuur met de länder en de federale overheid als lastig ervaren. Aandachtspunt is ook de 'mismatch' tussen de bestuurlijke Nederlandse wens voor afstemming met het (hoog)ambtelijk aanvlagen van de afstemming/samenwerking aan Vlaamse zijde.



Afbeelding: Ambitiepiramide ©Leo Santbergen, 2019.

Waar liggen de Nederlandse ambities?

- b. Spanning omtrent **drinkwater versus KRW** (er kan sprake zijn van maatregelen die elkaar in de weg zitten)
- c. **Balans vinden in de relatie:** In welke mate leg je eisen neer? Welke invloed heeft dit op de keuzes?

2. Oplossingsrichtingen:

- a. Investeren in goede samenwerking: starten met Joint Fact Finding via DPSIR-model als basis voor een grens-overbruggende dialoog; in plaats van een doelen- en normen discussie/vergelijking van monitoring. Zet in op gezamenlijke analyse. Met andere woorden: de ambitie start bij “samen bewust” om door te groeien naar gedeeld eigenaarschap met de buurlanden.
- b. Om Joint Fact Finding voor elkaar te krijgen is er politieke, bestuurlijke wil nodig. Ambtenaren moeten er tijd en ruimte voor krijgen (opdracht, mandaat). Vlieg het ambtelijk aan door bijvoorbeeld experts van de betrokken landen bij elkaar te zetten gedurende een aaneengesloten periode. Met Duitsland in Rijn Oost werkt de aanpak met commissies wel goed. Voor Vlaanderen is het samen optrekken met het bekkensecretariaat Maas belangrijk. Ook het samen invullen van issue-fiches met de Vlaamse Milieumaatschappij is daar een belangrijke stap. Tenslotte kan het Vlaams-Nederlands bilateraal wateroverleg voor de regionale wateren (Maas en Schelde) wel een impuls gebruiken
- c. Dossiervorming is in alle gevallen belangrijk. Doe dat samen met de buurlanden. De Chapeau berichten met Duitsland (Rijn-Oost) zijn een goed voorbeeld. Het gaat ook niet louter om juridische dossiervorming. Het is juist belangrijk om gegevens te publiceren in het kader van dienstverlening.
- d. Als NL kun je overwegen een rechtszaak te (laten) starten, als blijkt/aantoonbaar is dat doelbereik in NL belemmerd wordt door te weinig acties/maatregelen in een buurland. (heeft vanuit de goed nabuurschap en de ambitie voor samenwerken op basis van de stroomgebiedbenadering/gedeeld eigenaarschap niet de voorkeur)

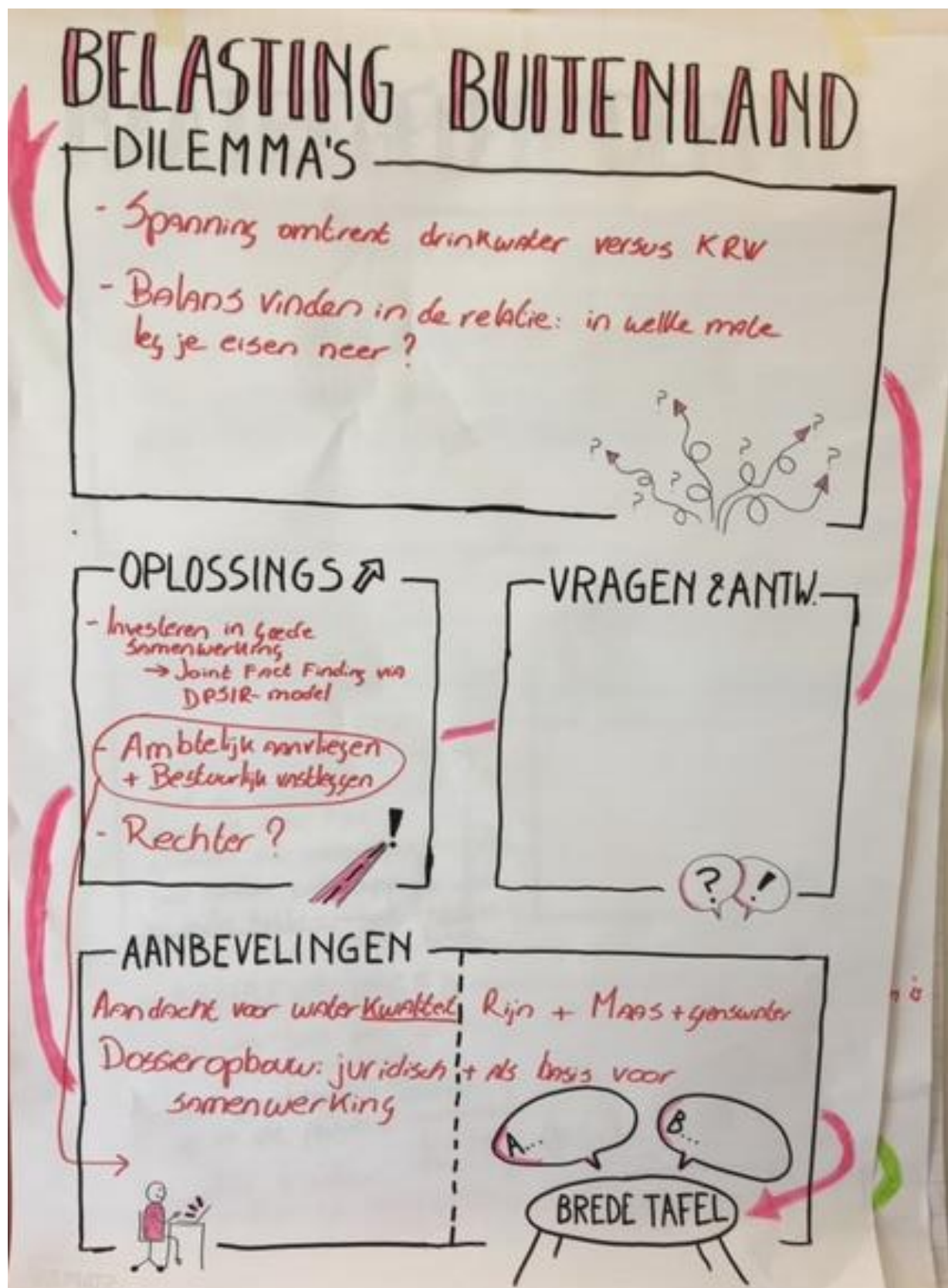
3. Vragen en antwoorden:

- a. Kunnen de **Duitse of Belgische partners strengere normen** hanteren? (dan hebben wij uiteindelijk geen afwenteling) Vraag is of je dit wel moet willen vragen vanwege politieke gevoeligheid.

4. Aanbevelingen:

- a. Naast aandacht voor waterkwantiteit (n.a.v. droogte) ook aandacht vasthouden voor **waterkwaliteit**. Dat geldt zowel voor Rijn, Maas als de kleinere regionale wateren in de grensgebieden.
- b. Zorg voor een goede **gezamenlijke dossieropbouw/-vorming**:
 - * t.b.v. juridische kant (richting EC) en
 - * als basis voor de samenwerking en publieke verantwoording.
- c. Vertrek in de samenwerking op het niveau van **Joint Fact Finding om vervolgens door te groeien naar gedeeld eigenaarschap**. Hiervoor is een bestuurlijke wil en opdrachtgeving naar het ambtelijk apparaat nodig.

Afbeelding: Ingevulde poster 'belasting buitenland' tijdens workshop



Workshop 5: Historische belasting

Door Martin de Haan, Royal HaskoningDHV

Voor de implementatie van de KRW wordt voor de nutriëntenbelasting rekening gehouden met achtergrondbelasting en historische belasting.

Met historische belasting wordt meestal de uit- en afspoeling van N en P vanuit landbouwbodems bedoeld die voortkomt door mestgiften die in het verleden zijn toegepast. Voor fosfaat geldt dat historische mestgiften lang najlen in de uitspoeling omdat door hoge mestgiften in het verleden en sterke binding van fosfaat aan bodems het fosfaat flink is opgehoopt in de bovenste bodemlagen.

Onder achtergrondbelasting wordt de belasting bedoeld die voortkomt door natuurlijke of als semi-natuurlijk te beschouwen bronnen, zoals kwel, uitloging door mineralisatie en depositie. Doelen voor nutriënten in het oppervlaktewater kunnen bijgesteld worden als blijkt dat deze nagenoeg of geheel als worden bepaald door de achtergrondbelasting. De belasting door historische mestgiften is antropogeen en is daarom geen reden om doelen te verlagen. Omdat historische belasting nog lang kan na-ijlen is het is wel toegestaan om (onderbouwd) doelen later te bereiken (fasering). Het is van belang goed af te spreken in welke gevallen we mogen spreken van historische belasting. Aan de versnellingstafel Waterkwaliteit geven wij de volgende adviezen:

Dilemma 1: Reductie van actuele belasting (door bemesting) kan met maatregelen worden bewerkstelligd. Dat geldt minder voor historische belasting. Duidelijk moet zijn vanaf welk moment belasting kan worden beschouwd als ‘historisch’. Deskundigen geven vier opties, die alle zijn te verdedigen. Deze opties zijn (van hoogste naar laagste ambitie):

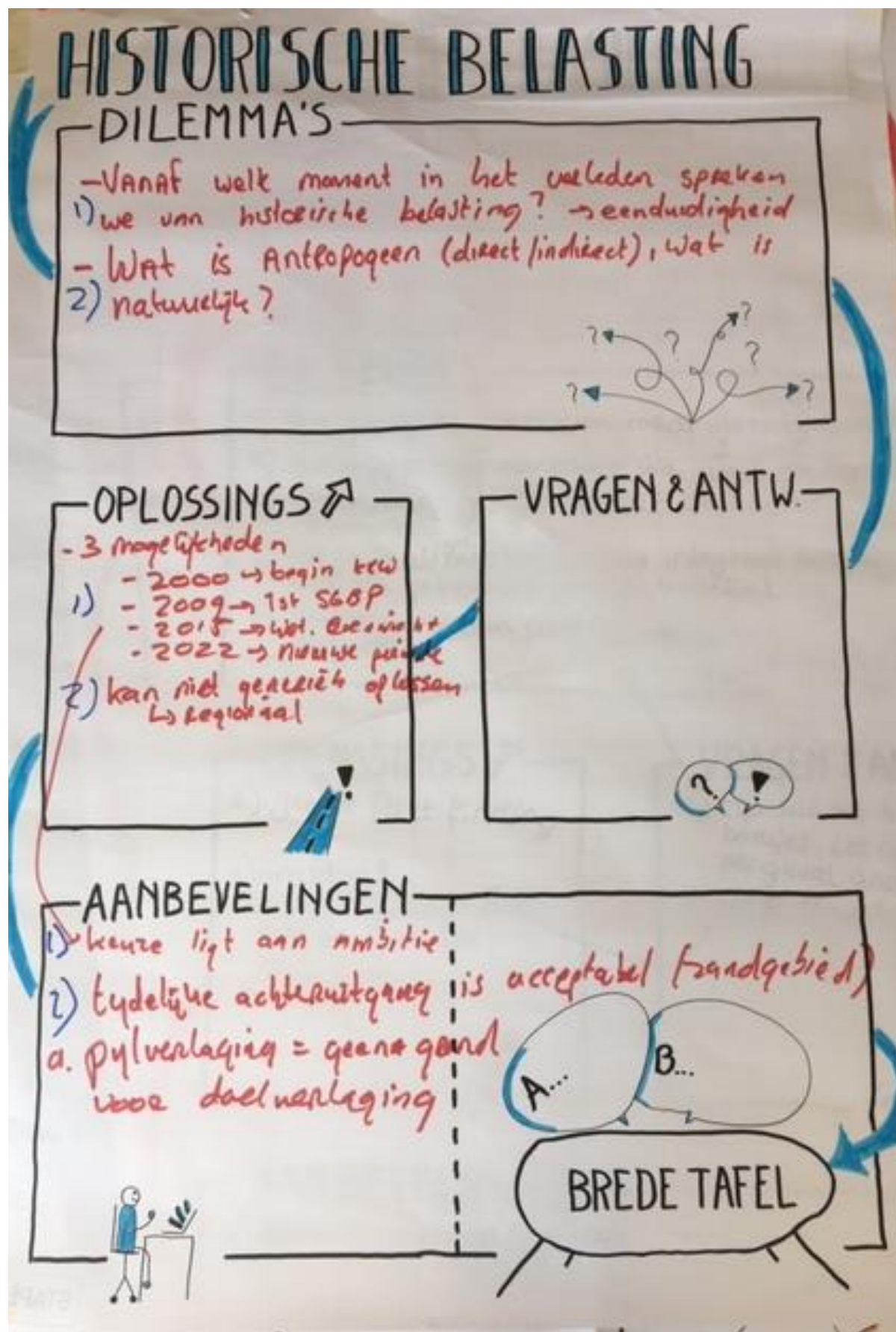
- a. 2000. Verschijnen KRW.
- b. 2009. Start van de eerste SGBP-planperiode.
- c. 2015. Vanaf dat moment is (gemiddeld landelijk) voor fosfaat het mestbeleid gericht op ‘evenwichtsbemesting’.
- d. 2022. Start van de komende SGBP-planperiode waarvoor doelen opnieuw moeten worden vastgesteld.

Advies: Formuleer t.b.v. de implementatie van de KRW een heldere en uniform te hanteren definitie van historische belasting (‘bemesting door historische mestgiften’) en maak daarin een eenduidige keuze voor het ‘overgangsjaar’ van historische naar actuele bemesting.

Dilemma 2: Extra belasting uit historische bronnen kan versterkt vrijkomen door antropogene handelingen in het heden (met name met name ontwatering en peilbeheer). In beginsel is verslechtering van de toestand volgens de KRW niet toegestaan, maar duur van de verslechtering en redenen van de handelingen legitimeren het maken van onderscheid.

Advies: Maak onderscheid tussen tijdelijke verslechtering (bijvoorbeeld door vernatting op zandgebieden ten behoeve van de natuur) en permanente verslechtering (bijvoorbeeld door peilverlaging in veengebieden). Spreek uit dat in het eerste geval doelfasering legitiem is en in het tweede geval niet. Onderken dat er regionale verschillen zijn.

Afbeelding: Inge vulde poster 'historische belasting' tijdens workshop



Workshop 6: Gebiedsproces

Door: Tessa van der Wijngaart (Witteveen+Bos/STOWA)

1. Dilemma's (vragen/issues)

- a. Het is gewenst om veel partijen te betrekken (de keuze voor hoeveel partijen verschilt per waterbeheerder), echter de hoeveelheid tijd die beschikbaar is, is kort. En er kan 'moeheid' zijn van gebiedspartners om betrokken te worden bij weer een gebiedsproces. Hoe hiermee om te gaan?
- b. Hoe krijg je het gevoel van eigenaarschap bij gebiedspartners via het gebiedsproces?
- c. Waar ga je mee 'naar buiten' en wanneer ga je 'naar buiten'? Eerst je huiswerk goed doen met als risico dat gebiedspartners zich te laat betrokken voelen of gebiedspartners vanaf het begin betrekken met het risico dat niet alle gebiedspartners hier tijd voor hebben (kost ook meer tijd voor waterbeheerders).
- d. Hoe ga je als gezamenlijke overheden zo integraal mogelijk naar het gebied toe (dus zo min mogelijk)?
- e. Welke werkvorm past bij welke doelgroep?

2. Oplossingsrichtingen en antwoorden

- a. Omschrijf maatregelen niet te specifiek, hierdoor win je tijd voor je gebiedsproces.
- b. Middels Joint fact finding (zie wel punt 3 bij de dilemma's). De BOB structuur kan ook behulpzaam zijn (beeldvorming, oordeelsvorming, besluitvorming).
- c. Waterbeheerders maken eigen afweging hierin.
- d. Zie aanbevelingen
- e. Tip, gebruik hiervoor ter inspiratie deze boekjes [gemaakt in het programma 'Leven met water' binnen het project watertekens](#) binnen het project watertekens. De verschillende waterbeheerders hebben ook ervaring met verschillende soorten werkvormen (bilaterale gesprekken, digitale nieuwsbrieven, social media en natuurlijk bijeenkomsten en overleggen met diverse werkvormen).

3. Aanbevelingen aan de brede bestuurlijke tafel

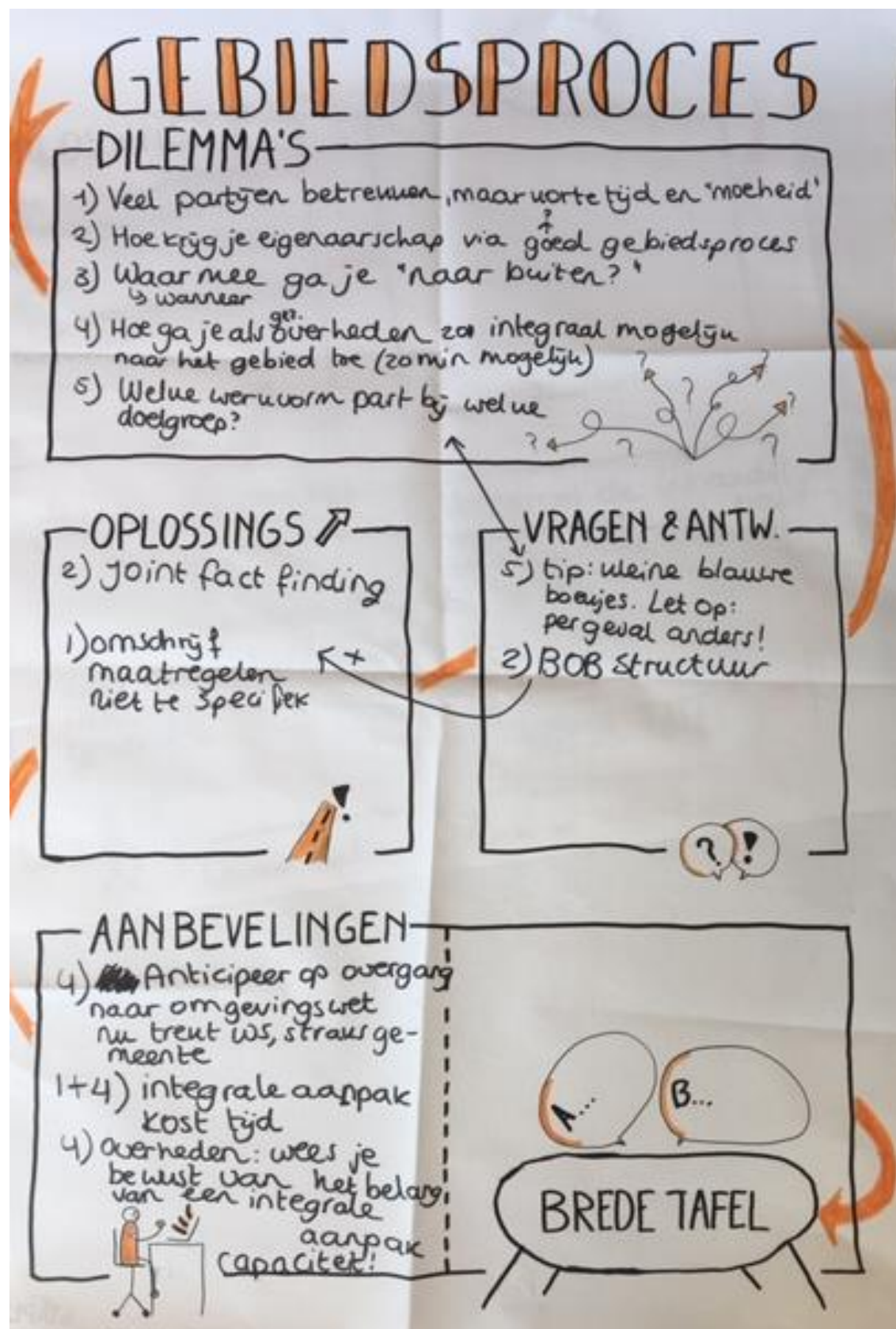
Met betrekking tot punt 1 en 4 van de dilemma's:

- a. Een integrale aanpak is van groot belang, maar kost tijd. Bestuurders, wees jullie hiervan bewust, dit zal op dit moment nog niet altijd lukken. Tijd en capaciteit zijn hierbij veelal beperkend.

Met betrekking tot punt 3 van de dilemma's:

- b. Anticipeer op de overgang naar de omgevingswet, ook voor wat betreft het gebiedsproces. Nu trekt de waterbeheerder, dit zal bij de gemeente komen te liggen. Samenwerking tussen overheden van steeds groter belang.

Afbeelding: Inge vulde poster 'gebiedsproces' tijdens workshop



Workshop 6: Nutrienten

Door: Wim Twisk, HHSK en Harry Bouwhuis, Zuiderzeeland

1. Dilemma

Wat is voor nu voldoende om doelen in 2027 te halen (zekerheidsmarge)?

Toelichting: voor SGBP3 worden keuzes gemaakt over technisch bijgestelde doelen en bijbehorende noodzakelijke maatregelen. T.z.t. moet verantwoording worden afgelegd over de realisatie daarvan. Zowel voor de doelen als de maatregelen geldt dat deze door deskundigen zo goed mogelijk moeten worden ingeschat en onderbouwd. Onduidelijk is wanneer “zo goed mogelijk” als “voldoende goed” mag worden beschouwd.

2. Vragen

1. Welke nutriënten (N en/of P) zijn bepalend?

In zijn algemeenheid wordt fosfaat in Nederland vaak gezien als het belangrijkste nutriënt voor het functioneren van watersystemen. Dit geldt echter niet generiek, een goede watersysteemanalyse is nodig om hier een uitspraak te kunnen doen over het welk nutriënt bepalend is voor individuele watersystemen.

Zo kunnen in situaties waar stikstof het beperkende nutriënt is, emissiereducerende maatregelen in eerste instantie zorgen voor een verbetering van de ecologische toestand. Dit komt enerzijds omdat de effecten van stikstof reducerende maatregelen in de praktijk vaak sneller door werken). Anderzijds is de beschikbaarheid van stikstof op de oevervegetatie vaak groter dan op de watervegetatie. Voor een ecologisch effect op de lange termijn zijn vaak ook echter fosfaatbeperkende maatregelen nodig.

2. Hoe ga je om met een doelgat versus (maatregelen) opgave?

Conform de handreiking volgt het GEP uit de huidige situatie plus het effect van alle effectieve maatregelen (exclusief maatregelen die schade geven). Het doelgat zou daarmee gelijk moeten zijn aan de maatregelenopgave. In de praktijk kunnen er verschillen ontstaan doordat:

- de planvorming voor het doelgat gebaseerd is op de vigerende doelen en huidige toestand, maar bij de maatregelen vooruit gekeken wordt naar de volgende planperiode. Doelgat en maatregelenopgave lopen dan uit fase;
- kennis en informatie nog onvoldoende zijn om een volledige, passende koppeling te maken tussen maatregelenopgave en doelbepaling.
- het tijd kost eer het effect van alle maatregelen zichtbaar (natuurlijke omstandigheden), waardoor er sprake kan zijn van een ‘tijdelijk’ doelgat,
-

3. Hoe ga je als waterschappen om met nutriëntenmaatregelen van de agrarische sector (t.o.v. bijv. Rijk)?

Dit is besproken in de workshop “Maatregelen van derden”.

4. Hoe ga je om met achtergrondconcentratie specifiek voor waterinlaat?

Hierbij zijn meerdere insteken mogelijk, afhankelijk van de situatie:

- Inlaat wordt gezien als één van de bronnen voor de totale nutriëntenbelasting. Op basis van de herkomst van het inlaatwater wordt vervolgens ingeschat welk deel van de nutriëntenbelasting in het inlaatwater kan worden toegeschreven aan antropogene bronnen en welk deel aan natuurlijke of achtergrondbelasting.
- Het inlaten van water kan worden beschouwd als een hydromorfologische ingreep. Voor deze ingreep moet worden bepaald of er mitigerende maatregelen voor genomen kunnen worden zónder schade aan functies of het milieu. Bepalend is dan welke noodzaak er is vanuit functies en milieu om al dan niet water in te laten en vanuit welke bron dit kan.
- Als de kwaliteit van het inlaatwater voldoet aan het GEP (nutriëtnormen), kan de vracht vanuit het aangevoerde water gezien worden als een vorm van achtergrondbelasting en kan verdisconteerd worden in het GEP van het ontvangende water. Dit geldt bijvoorbeeld voor het Markermeer en de IJssel.

5. Hoe moet omgegaan worden met het aanpassen van richtwaarden voor ondersteunende parameters?

Het aanpassen van richtwaarden voor ondersteunende parameters is onderdeel van de technische doelaanpassing die elke 6 jaar moet worden beschouwd. Conform de handreiking geldt dat deze richtwaarden “voor ondersteunende fysisch-chemische parameters) toe zien op het behoud van de goede biologische toestand zodra deze is bereikt. Het GEP-fysische chemie heeft daarmee een functie als ‘early warning’. In het protocol toetsen en beoordelen van de biologische kwaliteitselementen en de ondersteunde algemeen fysisch-chemische parameters is toetsing van de fysisch-chemische parameters pas aan de orde als het GEP voor de biologische kwaliteitselementen bereikt is.”

Op het moment dat het GEP biologie aangepast wordt, moet ook opnieuw gekeken worden naar de richtwaarden voor nutriënten: passen deze nog bij het aangepaste biologische doel. Zo nee, dan moeten ook deze waarden worden aangepast.

6. Als nutriëntenconcentraties hoger zijn dan de default-doelen en maatregelen geen effect laten zien (in de KRW-Verkenner) op de ecologie. Is het dan wel zinvol maatregelen te nemen?

Om te bepalen welke maatregelen zinvol zijn kan het beste een watersysteemanalyse worden uitgevoerd zoals omschreven door de STOWA. De systeemanalyse kan er toe leiden dat de default-waarden moeten worden aangepast doordat er sprake is van een van nature verhoogde achtergrondconcentratie.

Mocht dit niet het geval zijn, en er is wel sprake van een niet goede biologische toestand dan moet gekeken worden naar maatregelen. Het inschatten van effecten van maatregelen met de KRW-verkenner kan daar onderdeel van zijn. Maar andere technieken zijn vaak ook zinvol om te gebruiken. Uiteindelijk hoeven alleen effectieve maatregelen te worden genomen. Het GEP volgt uit het geschatte effect van deze maatregelen. Wat doe je als maatregelen in diepe plassen geen effect hebben op N en P, maar wel op andere parameters?

Ook hier geldt dat een systeemanalyse nodig is om tot effectieve/zinnige maatregelen te komen. Uitgangspunt bij het bepalen van effectieve maatregelen is dat er een (in)direct positief effect moet zijn op de biologie van het betreffende waterlichaam. Als bijvoorbeeld uit de watersysteemanalyse blijkt dat dit alleen maatregelen zijn die aangrijpen op de opwerveling van sediment, dan kunnen de maatregelen daartoe beperkt worden.

7. Waar gebruik je nutriëtnormen voor? Alleen toetsing?

De nutriëtnormen hebben als primair doel de onder vraag 7 genoemde 'early warning' voor achteruitgang van een goede toestand. Binnen een watersysteemanalyse kunnen nutriëntenconcentraties – al dan niet gekoppeld aan een norm – een informatiebron zijn die bijdraagt aan het begrijpen van het waterhuishoudkundig en ecologisch functioneren van een watersysteem. Hierbij is het vaak zinvol om niet alleen naar het zomerhalfjaar gemiddelde, maar naar het jaarlijks verloop van concentraties te kijken.

Verder worden de normen gebruikt bij het oordeel over de ecologische toestand. Als de biologie van een waterlichaam goed scoort maar de nutriënten niet, wordt de ecologische toestand niet als goed beoordeeld. Het is daarom ook verstandig iedere 6 jaar na te gaan of de nutriëtnormen nog passen bij de doelen van een waterlichaam.

Afbeelding: Ingevulde flap 'nutriënten' tijdens workshop

